

PACHTBELEID

**Institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein
pachtaangelegenheden**

1945-1993

definitief concept

PACHTBELEID

Institutioneel onderzoek naar het beleidsterrein
pachtaangelegenheden

1945-1993

Corrie K. Berghuis
's-Gravenhage, januari 1996

Inhoudsopgave

VERANTWOORDING WERKWIJZE

A. INLEIDING 1900-1993

Geschiedenis overheidshandelen pachtzaken	3
Samenvatting doelstelling overheidshandelen	5
Beleidsinstrumenten	6

B. HANDELINGEN

Rijksoverheid 8

- Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
- Minister van Justitie
- Commissie van Advies voor het Grond- en Pachtprijspeil
- Rijksconsulenten voor grond- en pachtzaken
- Rijkslandbouwconsulent

Publiekrechtelijke organen 20

- Grondkamers
- Centrale Grondkamer
- Landbouwschap

Rechterlijke macht 38

- Pachtkamer

Provinciale en Gemeentelijke overheid 42

- Gedeputeerde Staten
- Ambtenaren van de Rijks- of Gemeentepolitie
- Burgemeester en Wethouders

C. BIJLAGEN

1. Wetgeving
2. Actoren
3. Ministeriële organisaties belast met pachtzaken

D. BRONNEN

E. ANNOTATIE

VERANTWOORDING WERKWIJZE

Inhoudelijk

De voornaamste bron voor het formuleren van handelingen met betrekking tot pachtaangelegenheden is de Pachtwet-1958, toegelicht en becommentarieerd door de uitgever Kluwer (2 dln, 1991). Op de tweede plaats komt de Eindrapportage GEO onderzoek Grondkamers (ministerie van LNV, 1993).

Pachtaangelegenheden zijn vaak tot in details geregeld bij de Pachtwet. Deze wet is duidelijk geen kaderwet en biedt derhalve weinig ruimte voor beleidsvrijheid.

In bijlage 2 "actoren" wordt de Grondraad genoemd. In het Pachtbesluit-1941, artikel 62 wordt deze genoemd. Er staat dat de secretaris-generaal van Justitie en LNV een grondraad kunnen instellen en dat bij beschikking de samenstelling, taak en bevoegdheid van de Grondraad nader kan worden geregeld. Blijkbaar is deze Grondraad niet ingesteld, daar informatie hierover niet voorhanden is.

editie

De tijdsduur van een handeling kan aangegeven worden met vierkante haken [] of/en met ronde haken (). Een vierkante haak [] betekent dat het onzeker is of de handeling ook in die periode plaats vond; tussen een ronde haak () is het zeker. De einddatum van de handelingen is uiterlijk 1 januari 1994 (in de tekst aangegeven door -1993). In 1993 werd het onderzoek gestart en afgerond, zodat wijzigingen vanaf 1994 niet konden worden opgenomen.

A. INLEIDING 1900-1993

GESCHIEDENIS OVERHEIDSHANDELEN PACHTZAKEN

Algemeen (1900-1958)

In de laatste decennia van de vorige eeuw ging het met de landbouw niet goed. Er gingen geluiden op om door wettelijke maatregelen verbetering in het pachtwezen te brengen. Er werd onder meer gevraagd om overheidstoezicht op de pachtprizen. Het maatschappelijk inzicht voor overheidsingrijpen was er echter nog niet, want dit zou in tegenspraak zijn met twee beginselen van de rechtsorde, namelijk het eigendomsrecht en de contractvrijheid.¹ Wel was sinds 1838 in het Burgerlijk Wetboek een bepaling opgenomen, waarin bepaald werd dat niet in strijd mocht worden gehandeld met het algemeen belang. Maar deze bepaling liet de vrijheid onverlet.² Om een eventueel overheidsingrijpen te bestuderen werden staatscommissies ingesteld (1886, 1906 en 1919). Het voorstel van de laatste commissie om tot een wettelijke regeling te komen van de pachtovereenkomst werd bijna integraal opgenomen in een wetsontwerp van 29 juni 1929. Wel begaf het ontwerp zich volledig op privaatrechtelijk gebied (dus betere privaatrechtelijke regeling van de pachtovereenkomst); er was in het geheel geen sprake van gewenste inmenging van de overheid of van de rechter in de pachtprijs en overige inhoud van een pachtovereenkomst. Het in de Tweede Kamer aangenomen ontwerp werd door de Eerste Kamer verworpen.

Een op 23 mei 1935 ingediend wetsontwerp werd op 31 mei 1937 aangenomen. Ook deze Pachtwet-1937 was nog geheel privaatrechtelijk van aard. Deze wet diende dus niet om de prijzen of om de inhoud der overeenkomst in overeenstemming te brengen met hetgeen het algemene belang vorderde. Zij beoogde slechts de privaatrechtelijke bescherming van de zwakste van twee ongelijkwaardige partijen.³ Met andere woorden, de beoordeling van de pachtprijs diende uitsluitend ter bescherming van de pachter.

In het begin van de Tweede Wereldoorlog trad het Pachtbesluit van 12 november 1941 in werking. Dit besluit-1941 heeft de Pachtwet-1937 buiten werking gezet. Het werd gemaakt door de Nederlandse secretarissen-generaal van Landbouw en van Justitie en had de kracht van een wet, omdat het parlement niet functioneerde. Met het Pachtbesluit-1941 was de beheersing van het peil der pachtprizen onderdeel geworden van het algemeen prijsbeleid, dat het algemeen belang, niet enkel het belang van de pachter diende.

Het besluit-1941 bleef gelden tot de Pachtwet-1958. Deze wet van 23 januari 1958 (Stb.37) verschilde principieel van de vorige wet-1937 en van het besluit-1941 omdat de beoordeling van de pachtprijs niet meer binnen het raam van een algemene formule aan het vrije oordeel van de grondkamer (zelfstandig functionerend publiekrechtelijk orgaan, zie later) werd overgelaten. Het prijsbeleid werd in hoofdzaak in handen van de rijksoverheid gelegd, die bij Pachtnormbesluit maximumnormen stelde. Een andere verandering was het vergrote ingrijpen van de overheid door de landbouwkundige toetsing. Deze strekte niet ter bescherming van de belangen van partijen, maar diende vooral het algemene belang.⁴

Deze nieuwe, vergrote rol van de rijksoverheid, in casu de minister van Landbouw, uitte zich met name op het gebied van 1. het toezicht op de pachtprijs en 2. de landbouwkundige toetsing. Hieronder wordt deze rol toegelicht.

Het toezicht op de pachtprijs

Sinds de wet-1958 draagt de minister van LNV de verantwoordelijkheid voor het pachtprijsbeleid; deze bepaalt via AMvB's de maximale pachtprijs. Van 1945 tot 1958 droeg de grondkamer de verantwoordelijkheid voor de pachtprijs. Voor de oorlog was het de pachtrechter.

Met de Pachtwet-1937 was het de pachtrechter die beoordeelde wat onder de mogelijkheid van een redelijk bestaan cq. een redelijke winst van cq. voor de pachter viel te verstaan. Reden: oorspronkelijk was het toezicht op de pachtprijs bedoeld als een "simpele bescherming van de pachter tegen misbruik door de verpachter van zijn sterkere positie. Dit toezicht kon gevoeglijk aan de van de overheid volledig onafhankelijke pachtrechter worden toevertrouwd.

Met het Pachtbesluit-1941 was het de grondkamer die het toezicht op de pachtprijs kreeg (en in hoger beroep de Centrale Grondkamer). De grondkamers waren (en zijn) onafhankelijke organen. Dus zij bepaalden wat er onder een redelijke winst moest worden verstaan. Zij bepaalden met andere woorden het pachtprijspeil; zij voerden het pachtprijsbeleid in "volkomen onafhankelijkheid van de regering". Wel was in art. 49, lid 5 van het Pachtbesluit-1941 bepaald, dat de regering bevoegd was "richtlijnen vast te stellen welke de grondkamer bij de beoordeling der pachtovereenkomsten tot leidraad dienen". Daar deze richtlijnen niet bindend waren was het voor een regering, die de verantwoordelijkheid voor het pachtprijsbeleid wilde, niet aanvaardbaar.⁵

Met de Pachtwet-1958 kreeg de minister van LNV het pachtprijsbeleid in handen. Aan de regels bij AMvB bepaald werden de grondkamers, en in appel de Centrale Grondkamer, gebonden (zie verder art. 4 Pachtwet-1958).

Conclusie: sinds de Pachtwet-1958 is het pachtprijsbeleid overgedragen van de grondkamers aan de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (zie art. 3 van Pachtwet-1958).

Landbouwkundige toetsing

Met de Pachtwet-1958 is de landbouwkundige toetsing ingevoerd.⁶ Deze is echter te zien als een onderdeel van de toetsing aan de algemene belangen van de landbouw die ook in het Pachtbesluit-1941 reeds voorkwam.⁷

Maar omdat de regering meende, dat in dat beleid het algemene belang niet altijd voldoende tot zijn recht was gekomen, werd in de Pachtwet-1958 specifiek de landbouwkundige toetsing opgenomen. De grondkamers waren ingevolge deze wet aan nauwkeuriger en dientengevolge stringenter voorschriften gebonden.⁸

De eigenlijke landbouwkundige toetsing heeft als doel om uit landbouwkundig oogpunt ongewenste gevolgen van de pachtovereenkomst ten aanzien van de grond te voorkomen.⁹ Het gaat bij deze toetsing om de structuur van het afzonderlijke bedrijf, om het behoud van structuurverbeteringen als gevolg van ruil- en herverkaveling in de IJsselmeerpolders en om het tegengaan van ontwikkelingen die tot versnippering leiden of aan structuurverbeteringen in de weg staan.¹⁰

Bij deze toetsing is de grondkamer volledig vrij (zoals ook voor de wet-1958). De regering mist elke zeggenschap over de grondkamers met betrekking tot de landbouwkundige toetsing (zoals ze dit ook mist tav. de buitensporige verplichtingen).

¹¹ Dwz. de grondkamer hoeft zich niet te houden aan regels, die bij AMvB's zijn gesteld, zoals vanaf de Pachtwet-1958 wel zo is in het geval van de toetsing met betrekking tot de pachtprijs.(zie aldaar).¹²

Algemeen (1959-1993)

In de laatste decennia is het pachtareaal sterk afgenomen. In 1959 was nog ruim 52% van de totale oppervlakte landbouwgrond verpacht. Midden 1992 was dit geslonken tot ongeveer 31% (bron: CBS)

Een belangrijke oorzaak voor de afname van het pachtareaal is de pachtdruk (dwz. het waardeverschil tussen verpachte en onverpachte grond, waardoor grond in verpachte staat een minder aantrekkelijk beleggingsobject is geworden). Deze wordt toegeschreven aan het samenstel van de in de Pachtwet-1958 vastgelegde maatregelen met betrekking tot de pachtprijsbeheersing alsmede het continuerings- en voorkeursrecht (sinds 1963) van de pachter. Daarnaast zijn de daling van de pacht in familiesfeer en het verminderde rendement voor de verpachter oorzaken.¹³ In verband met het afgenomen pachtareaal is vanaf begin jaren negentig een proces in gang gezet van liberalisering van de pachtwetgeving. Dit proces zal resulteren in een wijziging van de Pachtwet. Een wetsontwerp is op 28 juli 1992 bij de Tweede Kamer ingediend. Bij het drukklaar maken van dit rapport (juni 1995) had de behandeling nog niet in de Eerste Kamer plaatsgevonden.

SAMENVATTING DOELSTELLING OVERHEIDSHANDELEN

Grondslag van elke wettelijke regeling is een (in meer of in mindere) mate van overheidsingrijpen.

In pachtzaken is vanaf wet-1937 door de wetgevende macht ingegrepen. De rijksoverheid had hierbij nog een achtergrondrol, want er werd veel overgelaten aan de rechterlijke macht (pachtkamers) en aan de zelfstandige organen (grondkamers en Centrale Grondkamer). De sturende rol van de uitvoerende macht (ic. de minister van Landbouw) kwam pas met de wet-1958.

Concluderend : de rol van de minister is in historisch opzicht vergroot in verhouding tot die van de pachtrechter en de grondkamer.

In de beoogde doelstellingen van de overheid (in het algemeen) met de diverse wetten cq. besluiten zijn in de loop der tijden accentverschillen waar te nemen. Deze ontwikkeling is als volgt samen te vatten. De sturende en bepalende invloed van de rijksoverheid (minister van landbouw) op pachtzaken is gekomen met de Pachtwet-1958.

De doelstelling van het overheidshandelen inzake pachtaangelegenheden (onder meer resulterend in wetten en besluiten) is vanaf 1937 de volgende.

- Met de wet-1937 wilde men de pachter beschermen als economisch zwakkere partij
- Met het besluit-1941 werd de beheersing van het peil der pachtprizen onderdeel van het algemeen prijsbeleid, dat het algemeen belang, niet enkel het belang van de pachter diende.
- Met de pachtwet-1958 was het doel om regels op te nemen om goede pachttoestanden te bereiken.¹⁴ Expliciet: zekerheid voor de pachter

creeëren betreffende de bedrijfscontinuïteit waarbij met redelijke belangen van de verpachter rekening dient te worden gehouden en waarbij het algemeen landbouwbelang in acht moet worden genomen.

- Jaren 1960 tm begin jaren '90: de pachtprijs beheersen in het kader van een maatschappelijke verdeling van de opbrengst van de grond tussen gebruiker en verbruiker, daarbij gelet op de belangen van de pachter, verpachter en van het algemeen landbouwbelang. Anders gezegd: Het toezicht op de pachtprijs heeft zich ontwikkeld tot een middel voor een maatschappelijk gerechtvaardigde verdeling van de opbrengst van de grond tussen gebruiker en eigenaar. In dit geval zijn dan niet alleen de belangen van pachter en verpachter betrokken, maar ook het algemene belang. Voor de behartiging van dit belang, dus voor het algemene prijsbeleid, wilde de regering de verantwoordelijkheid dragen.¹⁵
- Wetsvoorstel 1992: het kabinet staat op het standpunt dat de pacht als financieringsinstrument voor de landbouw behouden moet blijven en de pachtersbescherming en het algemeen landbouwkundig belang uitgangspunt moeten blijven.¹⁶ Wel wordt een zekere liberalisering voorgesteld ten aanzien van de pachtprijs (namelijk vrijlaten), het voorkeursrecht en continuatierecht.

Er is dus sprake van een verandering

1. in hoofdaandacht van de bemoeienis: van bescherming van de pachter (1937) naar aandacht voor algemene landbouwbelangen en pacht als financieringsinstrument (1992) en
2. in de rol van de rijksoverheid: van randvoorwaarden scheppende rol naar een sturende en bepalende rol (grens is 1958, eindjaar is 1993).

BELEIDSINSTRUMENTEN

Met de Pachtwet-1958 was het doel om regels op te nemen om goede pachttoestanden te bereiken.¹⁷ Expliciet: zekerheid voor de pachter creeëren betreffende de bedrijfscontinuïteit waarbij met redelijke belangen van de verpachter rekening dient te worden gehouden en waarbij het algemeen landbouwbelang in acht moet worden genomen.

Om dit doel te bereiken zijn verschillende instrumenten in de Pachtwet opgenomen. Als belangrijkste instrumenten kunnen worden genoemd:

- de toetsing vooraf van alle pachtovereenkomsten, alsmede van wijzigings- en beëindigingsovereenkomsten;
- de wettelijke duur van 12 respectievelijk 6 jaar, alsmede van verlenging van rechtswege met 6 jaar;
- de regels met betrekking tot de hoogst toelaatbare pachtprijs;
- het voorkeursrecht van de pachter bij vervreemding van het verpachte;
- het verzoek van de pachter om derden in zijn plaats als pachter te stellen;
- de vererving van het pachtrecht."¹⁸

B. HANDELINGEN

RIJKSOVERHEID

ACTOR: De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

OMSCHRIJVING ACTOR

De taak van de minister ten aanzien van pachtzaken staat in de inleiding beschreven. Voor de uitoefening van deze taak worden de volgende beleidsinstrumentaria gebruikt. De minister/ de Kroon stelt ministeriële regels cq. AMvB's vast (1); toetst de besluiten, door de grondkamer genomen (2); heeft het ministerieel beroepsrecht (3) en verricht benoemingen, ontslag ed. (4). Hiernaast heeft hij in algemene zin een taak in de zin van het uitdenken en voorbereiden van het beleid ten aanzien van pachtzaken. Dit proces resulteert in het algemeen in wet- en regelgeving.

ALGEMEEN

**1 Het voorbereiden van het beleid ten aanzien van pachtaangelegenheden (interview)
(periode: 1945-1993)**

**2 Het voorbereiden van pachtwet-en regelgeving (interview)
(periode: 1945-1993)**

Toelichting: De voorbereidingen tav. Pachtwet-1958 en Pachtwet-1994, verder tav. alle besluiten vanaf 1945-1993. Een nieuwe wet of regelgeving kan door de desbetreffende afdeling op het ministerie van LNV worden voorbereid, maar ook door een daarvoor ingestelde commissie (bijvoorbeeld door de Interdepartementale commissie Pachtwet 1951-1955).

**3 Het instellen van commissies (anders dan wettelijk bepaalde) ter voorbereiding van pachtbeleid, pachtwet- en regelgeving (interview)
(periode: 1945-1993)**

toelichting: Bijvoorbeeld de Interdepartementale commissie Pachtwet 1951-1955

**4 Het adviseren door commissies ten aanzien van pachtbeleid, pachtwet- en regelgeving (interview)
(periode: 1945-1993)**

**5 Het aanleggen van statistieken inzake pacht- en koopprijzen (archief)
(periode: 1945-1993)**

- 6 **Het opstellen van methodieken voor het taxeren van te verpachten grond
(archief)
(periode: 1945-1993)**

7. **Het voeren van het secretariaat van de Commissie van Advies voor het
Grond- en Pachtprijspeil
(interview)
(periode: 1945-1993)**

VASTSTELLING REGELS ED.

- 8 Het vaststellen van richtlijnen die de Grondkamer bij de beoordeling van de pachtovereenkomsten tot leidraad dienen (ministers van Justitie en LNV, Pachtbesluit-1941, art. 49, lid 5) (periode: 1945-1957)**

Toelichting: niet bindende richtlijnen itt. periode vanaf Pachtwet-1958

Produkten:

- Besluit van de ministers van Justitie en van LNV van 22-1-1952 (Stcr. 6-2-1952, nr. 26)
- Besluit van de ministers van Justitie en LNV van 19-12-1953 (Stcr. 22-12-1953, nr. 248)

- 9 Het bij AMvB vaststellen van regelen ten aanzien van de hoogst toelaatbare pachtprijs (Pachtwet-1958, art. 3, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Produkten:

- Besluit van 19-4-1958, Stb. 195
- Besluit van 13 maart 1959, Stb. 84
- Toelichting op Besluit van 13 maart 1959 door de Directie Grond- en Pachtzaken van het ministerie van LNV. (opm. staat in Kluwer op pag. 66)
- Besluit van 29 maart 1960, Stb. 114
- Toelichting op KB van 1960 door de Directie Grond- en Pachtzaken van het ministerie van LNV (zie pag. 63 van Kluwer)
- Besluit van 22 augustus 1962, Stb. 333 (dit besluit is niet officieel toegelicht)
- Besluit van 4 november 1964, Stb. 405 (dit besluit is niet officieel toegelicht)
- Besluit van 17 oktober 1967, Stb. 500 (genoemd het Pachtnormenbesluit 1967) (opm. dit besluit vervangt die van 1960)
- Besluit van 29 september 1977, Stb. 545, houdende vaststelling van regelen ten aanzien van de hoogste toelaatbare pachtprijs als bedoeld in art. 3 van de Pachtwet (Pachtnormenbesluit), zoals gewijzigd bij Besluiten van 29 sept. 1978, Stb. 534, 19 sept. 1980, Stb. 504, 16 sept. 1983, Stb. 537, 23 sept. 1986, Stb. 495, 15 juni 1990, Stb. 345, 8 okt. 1992, Stb. 542

- 10 Het bij AMvB stellen van regelen omtrent bezoldiging, reis- en verblijfkosten van de deelnemers aan de Grondkamers en omtrent vergoedingen voor plaatsvervangers (Pachtbesluit-1941, art. 61, lid 3; Pachtwet-1958, art. 80; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

Produkt:

- Besluit van 19 mei 1962, Stb. 201, houdende vaststelling van de vergoedingen voor de leden enz. van de grondkamers en de Centrale Grondkamer, zoals dit besluit is gewijzigd bij de Besluiten van 8 februari 1967, Stb. 117, 25 juni 1971, Stb. 421, 26 sept. 1975, Stb. 565, 13 oktober 1977, Stb. 601, 17 maart 1981, Stb. 184 en 3 oktober 1985 Stb. 565. (OPMERKING; DEZE LAATSTE IS WEER GEWIJZIGD, OPZOEKEN)

- 11 **Het bij AMvB stellen van regelen omtrent bezoldiging, reis- en verblijfkosten van de griffier van de Centrale Grondkamers en omtrent vergoedingen voor (plaatsvervangerde) leden en plaatsvervangende griffier van de Centrale Grondkamer (Pachtbesluit-1941, art. 61, lid 4; Pachtwet-1958, art. 86; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

- 12 **Het bij AMvB stellen van regelen betreffende de wijze waarop de kennisgevingen en de toezending van stukken door de secretaris van de grondkamer en door de griffier van de Centrale Grondkamer geschieden (Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 28 juni 1984, art. 112) (periode: 1986-1992)**

Produkt:

-Besluit van 21 oktober 1985, Stb. 579, tot vaststelling van een AMvB ter uitvoering van artikel 112 van de Pachtwet.

Opmerking: voor 1985 (november) was er geen AMvB, maar stond de vereiste zelf in art. 112 opgeschreven (p. 26b en p. 720b Kluwer)

- 13 **Het bij AMvB stellen van regelen omtrent de wijze van het verzoek en de wijze van gegevensverstrekking aan de waterschappen (zie art. 112a, lid 1) (Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 6-6-1991, art. 112a, lid 2) (periode: 1992-1993)**

Opmerking: art. 112a is ingevoegd bij de Wet van 6 juni 1991, Stb. 379 en 444, in werking getreden op 1 januari 1992 (zie p. 26b Kluwer)

- 14 **Het bij AMvB stellen van een tarief van de door de grondkamers en de Centrale Grondkamer voor haar verrichtingen te heffen kosten (Pachtwet-1958, art. 113, lid 1, alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

- 15 **Het bij AMvB geven van nadere regelen betreffende de taak en werkwijze van de commissie van advies voor het grond- en pacht prijsbeleid (Pachtwet-1958, art. 155, lid 4; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

- 16 **Het bij AMvB te stellen regelen inzake vergoedingen voor de (plv) leden van de Pachtkamer (Pachtwet-1958, art. 124; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1958] 1958-1993)**

Produkt:

- Besluit van 14 februari 1963, Stb.50, tot vaststelling van een algemene maatregel van bestuur ter uitvoering van de artikelen 124 en 125, vijfde lid, van de Pachtwet, zoals dit besluit is gewijzigd bij de Besluiten van 4 april 1967, Stb. 207, 15 juni 1971, Stb. 376, 24 september 1975, Stb. 515 en 27 februari 1987, Stb. 58.

- 17 **Het bij AMvB geven van (nadere) voorschriften ter uitvoering van het bepaalde in de wet omtrent de samenstelling en werkwijze van de grondkamers en de Centrale Grondkamer (Pachtbesluit-1941, art. 49, lid 4 en art. 52, lid 3; Pachtwet-1958, art. 87; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

NB Van 1945 tot 1958 wordt deze handeling mede uitgevoerd door de minister van Justitie

Produkt:

- Besluit van 19 april 1958, Stb.193, houdende nadere regels betreffende de samenstelling en de werkwijze van de grondkamers en de Centrale Grondkamer, zoals dit besluit is gewijzigd bij besluit van 22 augustus 1962, Stb. 352, 10 mei 1978, Stb. 286 en 24 juni 1992, Stb. 330

- 18 **Het bij AMvB geven van voorschriften ter uitvoering van het bepaalde in de art. 115-127 (betreffende de samenstelling van de pachtkamers) (Pachtwet-1958, art. 127; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

Produkt:

- Besluit van 21 april 1958, Stb. 198, tot vaststelling van een algemene maatregel van bestuur ter uitvoering van artikel 127 der Pachtwet (Reglement voor de Pachtkamers), zoals dit besluit is gewijzigd bij besluit van 3 juli 1967, Stb. 395 en besluit van 24 juni 1992, Stb. 330

TOETSING

- 19 **Het goedkeuren van de besluiten genomen door de Grondkamer zoals staat in art. 6, lid 1 van het Pachtbesluit-1941 (minister van LNV, Pachtbesluit-1941, art. 6, lid 3) (periode: 1945-1957)**

Toelichting:

In artikel 6, lid 1 staat dat de grondkamer bevoegd is bij besluit te bepalen, dat op pachtovereenkomsten betreffende los land een aantal artikelen van het Pachtbesluit niet van toepassing zullen zijn

- 20 **Het goedkeuren van de door de Grondkamer opgestelde nadere algemene regels tav. de pachtprijs (zie art.4, lid 1) (Pachtwet-1958, art. 4, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Toelichting: uitsplitsing van deze toezichthoudende handeling:

- de minister gaat na of de regels op zich juist worden geacht
- de minister verzekert de "gewenste interprovinciale aanpassing der normen" van de verschillende grondkamers
- de minister beoordeelt of de regels gegeven zijn met inachtneming van de regels van de AMvB; het is echter niet aan de minister een bindend oordeel omtrent overeenstemming te geven (p. 259 Kluwer)

Produkt:

-besluiten van de minister van LNV; worden in de Staatscourant afgedrukt.

- 21 **Het goedkeuren van besluiten genomen door de Grondkamer, dat voor een bepaalde tak van bodemcultuur de oppervlakte verlaagd wordt tot minimaal 10 are(zoals vermeld in artikel 58) (Pachtwet-1958, art. 58, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

- 22 **Het goedkeuren van de besluiten, genomen door de Grondkamer, inzake inscharing van vee en verkoop van gras of hooi anders dan per gewicht (Pachtbesluit-1941, art. 76; Pachtwet-1958, art. 70; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Produkt:

-besluiten worden bekend gemaakt in de Nederlandse Staatscourant .

MINISTERIEEL BEROEPSRECHT

- 23 **Het instellen van hoger beroep bij de Centrale Grondkamer inzake beslissingen van de Grondkamer als "partijen zelf niet in beroep gaan" (Pachtbesluit-1941, art. 53, lid 2; Pachtwet-1958, art. 110, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

NB. Van 1945 tot 1958 wordt deze handeling mede uitgevoerd door de minister van Justitie.

" Art. 53, lid 2 Pb (Pachtbesluit-1941) gaf de Ministers van Justitie en van Landbouw en Visserij de bevoegdheid hoger beroep in te stellen tegen alle beslissingen van de grondkamer die naar hun oordeel een geval betroffen dat principiële betekenis had, en wel ook tegen beslissingen waartegen voor partijen zelf hoger beroep niet openstond. Deze bevoegdheid werd deze bewindslieden vermoedelijk vooral verleend om het algemene belang tot zijn recht te doen komen in gevallen waarin naar hun oordeel een grondkamer daaraan te kort had gedaan. Maar het kon ook dienen als middel, om, bij stilzitten van partijen, over vragen die door de grondkamers in verschillende zin waren beslist of waarover anderszins veel verschil van mening bestond, een uitspraak van de Centrale Grondkamer als hoogste instantie te verkrijgen ter handhaving van eenheid in de rechtspraak of ter verkrijging van rechtszekerheid. Het rechtsmiddel is maar zelden toegepast. Nochtans heeft de wetgever het nuttig geoordeeld het beroepsrecht als middel tot dit laatste doel te handhaven. Het is echter een middel van volkomen andere aard geworden, doordat de Pw bepaalt dat vernietiging van de beschikking op dit beroep geen nadeel toebreacht aan de rechten bij de beschikking verkregen. Ondanks die vernietiging behoudt met andere woorden ten aanzien van partijen die beschikking haar kracht. Het beroep staat geheel gelijk met de cassatie in het belang der wet in civiele en strafzaken ingesteld door de procureur-generaal bij de Hoge Raad, zie art. 96 en 98 RO, art. 456Sv. In zaken voor de pacht-rechter komt eenzelfde beroep toe aan de procureur-generaal bij het Gerechtshof te Arnhem, art. 133 Pachtwet.

(...)

Onder het Pb is van het ministerieel beroepsrecht uiterst zelden gebruik gemaakt. Dat blijkt onder de Pw niet anders te zijn." (Kluwer, p. 734-734a)

BENOEMINGEN, ONTSLAG ED.

- 24 **Het schorsen van deelnemers aan de Grondkamers bij overtreding van de artikelen 77 (geheimhoudingsplicht) en 78 (consultatieverbod) van de Pachtwet (ministers van Justitie en van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, Pachtwet-1958, art. 76, lid 4; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)**

(periode: 1958-1993)

- 25 **Het benoemen en ontslaan van adviserende leden (ministerie-ambtenaren of op voorstel van de Grondkamer andere personen) toe te voegen aan de Grondkamer
(Pachtbesluit-1941, art. 48a, lid 2)
(periode: 1945-1957)**
- 26 **Het aanwijzen van het rechtsgebied en de standplaats van de grondkamers
(Pachtbesluit-1941, art. 47; Pachtwet-1958, art. 72; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Produkt:

- Besluit van 20 maart 1958, nr. 21, houdende aanwijzing van rechtsgebied en standplaats van de grondkamers, alsbedoeld in artikel 72 van de Pachtwet (Stcr. 1958, nr. 65) zoals dit besluit is gewijzigd bij besluit van 19 oktober 1987, nr. 19 (Stcr. 1987, nr 210)

- 27 **Het benoemen en ontslaan van de (plv)leden, de (plv) voorzitter en de (plv) secretaris van de grondkamers**
(Pachtbesluit-1941, art. 48, lid 2; Pachtwet-1958, art. 74, lid 1 en 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)
- 28 **Het benoemen en ontslaan van de (plv) griffier van de Centrale Grondkamer**
(Pachtbesluit-1941, art. 51, lid 2; Pachtwet-1958, art. 83, lid 1 en 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)
- 29 **Het benoemen van de niet tot de rechterlijke macht behorende (plv) leden van de pachtkamer (van elk kantongerecht)**
(Pachtwet-1958, art. 116, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)
- 30 **Het op hun verzoek ontslaan van (plv.) leden van de pachtkamer**
(Pachtwet-1958, art. 116, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)
- 31 **Het ontslaan van de (plv) leden van de pachtkamer bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd**
(Pachtwet-1958, art. 116, lid 6; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)
- 32 **Het verlenen van een vergunning indien er afgeweken wordt van de regel dat er geen echtgenoten, bloedverwanten of aanverwanten tot de derde graad tesamen (plv) lid van de pachtkamer kunnen zijn**
(Pachtwet-1958, art. 117, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)
- 33 **Het benoemen van (plv) leden van de Pachtkamer (van het gerechtshof te Arnhem) die niet tot de rechterlijke macht behoren**
(Pachtwet-1958, art. 125, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)
- 34 **Het benoemen van (adviserende) leden van de commissie van advies**

**voor het grond- en pacht prijsbeleid
(Pachtwet-1958, art. 155, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

OVERIGE

- 35 **Het aanwijzen van de centrale organisaties voor het agrarische bedrijfsleven en andere organisaties ter invulling van de acht lidmaatschappen van de commissie van advies voor het grond- en pacht prijzenbeleid
(Pachtwet-1958, art. 155, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

Opmerking:

- Centrale Landbouworganisatie (3 x)
- Landarbeidersorganisatie (3 x)
- Bond van Landpachters
- Federatie van Grondeigenaren

Deze organisaties had de regering bij de totstandkoming van de Pachtwet-1958 op het oog als commissieleden van de cie van advies voor het grond- en pacht prijsbeleid. Hedentendage bestaan deze organisaties niet meer en/of zijn vervangen door andere of zij hebben hun naam gewijzigd.

ACTOR: Minister van Justitie

OMSCHRIJVING ACTOR

De minister van Justitie draagt in het algemeen zorg voor juridische implicaties van wetten, voorbereid door andere ministeries.

In verband met pachtzaken verricht hij altijd handelingen in samenspraak met de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De onderwerpen zijn divers.

- 36 **Het schorsen van deelnemers aan de Grondkamers bij overtreding van de artikelen 77 (geheimhoudingsplicht) en 78 (consultatieverbod) van de Pachtwet**
(ministers van Justitie en van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, Pachtwet-1958, art. 76, lid 4; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode 1958-1993)

NB. Zie ook handeling nr. 24

- 37 **Het bij AMvB geven van nadere voorschriften ter uitvoering van het bepaalde in de wet omtrent de samenstelling en de werkwijze van de grondkamers en de Centrale Grondkamer**
(ministers van Justitie en van LNV, Pachtbesluit-1941, art. 52, lid 3 en art. 49, lid 4)
(periode: 1945-1957)

NB. Zie ook handeling nr. 17

- 38 **Het vaststellen van richtlijnen die de Grondkamer bij de beoordeling van de pachtovereenkomsten tot leidraad dienen**
(ministers van Justitie en LNV, Pachtbesluit-1941, art. 49, lid 5)
(periode: 1945-1957)

NB. Zie ook handeling nr. 8
Toelichting: niet bindend itt. later.

- 39 **Het instellen van hoger beroep bij de Centrale Grondkamer inzake beslissingen van de Grondkamer als "partijen zelf niet in beroep gaan"**
(minister van Justitie met die van LNV, Pachtbesluit-1941, art. 53, lid 2)
(periode: 1945-1957)

NB. Zie ook handeling nr. 23

ACTOR: Commissie van Advies voor het Grond- en Pachtprijspeil

OMSCHRIJVING ACTOR

De Commissie van Advies voor het Grond- en Pachtprijspeil is bij de Pachtwet-1958, art. 155, ingesteld, zoals bedoeld in art. 79 van de Grondwet .

Deze commissie is vooral ingesteld om de regering te adviseren omtrent de bij AMvB vast te stellen pachtnormen (zie art. 3), alsmede de verkoopnormen van de Wet op de vervreemding van landbouwgronden (voetnoot: na de instelling van de commissie bij de Pachtwet werd zij bij de wet van 18 december 1958, Stb. 599, in art. 6 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden als adviescommissie ook voor de grondprijzen aangewezen). Wat deze laatste normen betreft is haar taak automatisch geëindigd door het vervallen van deze wet. De functie van de commissie was echter ruimer gedacht: zij zal "de ontwikkeling van het niveau der grond- en pachtprizen nauwlettend moeten volgen, eventueel ongewenste ontwikkelingen zo vroegtijdig mogelijk moeten signaleren en zich moeten beraden over voorstellen, die er toe strekken de ontwikkeling in juiste banen te leiden". En zij zal van nut kunnen zijn "bij de coördinatie van het beleid dat de grondkamers en de Centrale Grondkamer op het stuk der grond- en pachtprizen binnen het kader van de algemene voorschriften in de toekomst zullen moeten voeren."

Het vragen van advies door de Kroon omtrent de pachtnormen van art. 3 is verplicht. De commissie kan de minister ingevolge art. 155 desgevraagd maar ook eigener beweging, van advies dienen. Een verplichting van de minister tot het vragen van advies is er niet.¹⁹

De betekenis van de commissie is de laatste jaren vergroot omdat zij in het informele adviseringstraject (dwz. bij de voorbereiding van het beleid) ook een rol is gaan spelen.²⁰

- 40 **het adviseren van de Kroon ivm. op te stellen AMvB inzake regelen stellen tav. de hoogst toelaatbare pachtprijs (zie art.3, lid 1) (Pachtwet-1958, art. 3, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

- 41 **Het adviseren (desgevraagd of eigener beweging) van de minister van LNV over het peil van de koop- en pachtprizen voor landbouwgronden en over de daarmee rechtstreeks verband houdende aangelegenheden (Pachtwet-1958, art.155, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Toelichting op beide handelingen: de regering kan derhalve niet volstaan met in het algemeen advies te vragen. Zij moet de Commissie van Advies voor grond- en pachtzaken en het Landbouwschap het volledige ontwerp meedelen. De regering is verplicht het initiatief te nemen, dwz. moet om advies vragen (p.256 Kluwer-toelichting)

ACTOR: Rijksconsulenten voor grond- en pachtzaken

OMSCHRIJVING ACTOR

Tengevolge van de intensivering van het beleid van het departement van Landbouw in grond- en pachtzaken werd in januari 1943 uitbreiding gegeven aan de Voorlichtingsdienst voor de landbouw in die zin, dat een afzonderlijke dienst van ingenieurs voor Grond- en Pachtzaken werd opgebouwd om het Departement en de Grondkamers in deze zaken ter zijde te staan en adviserend op te treden. De Rijksconsulenten functioneerden tot 1958.

Hun werkzaamheden zijn in vijf hoofdgroepen te verdelen: a. pacht- en grondzaken; b. planologische zaken; c. algemeen landbouw-economische zaken; d. bijzondere onderwerpen; e. aangelegenheden betreffende de wederopbouw van geteisterde gebieden.

In 1949 werd het werk van de ingenieurs gekarakteriseerd als zijnde van voorlichtende en onderzoekende aard en strekkende ter informatie van de centrale, de provinciale en de gemeentelijke overheid, van de Grondkamers, van landbouwers, van pachters en verpachters. In die periode waren ze ook adviserend lid van de grondkamers en secretarissen van de door de Grondkamers ingestelde commissie voor het pachtprijspeil en het taxatiewezen.²¹

HANDELINGEN

- 42 **Het adviseren van taxateurs bij het verlenen van toestemming tot verkoop van landerijen, de pachtwaardevergoedingen voor geïnuundeerd land en bij moeilijkheden mbt. pachtkwesities bij ruilverkavelingen (bron: verslag landbouw over 1942-1945, inventaris consulentschap N-Brabant) (periode: 1945-1957)**

- 43 **Het adviseren (schriftelijk) van de Grondkamer inzake verkoop- en pachtprizen (bron: verslag landbouw over 1942-1945, inventaris consulentschap N-Brabant) (periode: 1945-1957)**

Opmerking: Om tot een prijsvoorstel te komen zochten de rijksconsulenten naar streken met min of meer uniforme bedrijfstypen op ongeveer gelijkwaardige grond, verzamelden zij pachtprizen en beschreven de pachtobjecten.

- 44 **Het verrichten van controle-taxaties tbv. de Grondkamer (bron: verslag landbouw over 1942-1945, inventaris consulentschap N-Brabant) (periode: 1945-1957)**

ACTOR: Rijkslandbouwconsulent

OMSCHRIJVING ACTOR

De Rijkslandbouwconsulent wordt nog wel in het Pachtbesluit-1941 genoemd, echter niet meer in de Pachtwet-1958. In art. 59 en art. 76 van het besluit-1941 worden ze vermeld. Met betrekking tot pachtaangelegenheden functioneerde deze tot 1958.

De consulent viel onder de Dienst der Rijkslandbouwconsulenten, als onderdeel van de afdeling Voorlichting.

HANDELINGEN

- 45 **Het verplicht adviseren van de grondkamers inzake het vaststellen van algemene voorschriften bij besluit met betrekking tot verkoop van gras of hooi anders dan per gewicht en tot het aannemen van vee ter inscharing**
(Pachtbesluit-1941, art. 76)
(periode: 1945-1957)

PUBLIEKRECHTELIJKE ORGANEN

ACTOR: De Grondkamer

Omschrijving taak

Aan de grondkamers is de taak opgedragen om de Pachtwet administratief uit te voeren. De grondkamers zijn bestuurslichamen met de taak enerzijds de pachtovereenkomst aan de dwingend-rechtelijke bepalingen van de Pachtwet te toetsen en anderzijds het algemeen landbouwbelang te behartigen (art. 2-13). De grondkamers zijn zelfstandige organen, met de mogelijkheid een eigen beleid te voeren.²²

De grondkamer is

1. belast met de **toetsing** van pachtovereenkomsten (art. 2, 5, 6 en 7)
2. belast met de **behandeling van verzoeken** ter zake van:
 - een kortere duur (art. 12)
 - een niet in geld vastgestelde pachtprijs (art. 13)
 - periodieke herziening van de pachtprijs (art. 19)
 - ontheffing van de herbouwplicht (art. 29)
 - machtiging van de pachter tot verandering van bestemming, inrichting of gedaante van het gepachte, machtiging van de verpachter tot het aanbrengen van verbeteringen (art. 30)
 - periodieke herziening van de overige inhoud van de overeenkomst (art. 33)
 - het vaststellen van de waarde van het verpachte met het oog op het voorkeursrecht van de pachter en andere verzoeken in verband met het voorkeursrecht (art. 56c, e en f)
 - het houden van openbare verpachtingen (art. 59)
 - door publiekrechtelijke lichamen te sluiten overeenkomsten (art. 62 en 63)
 - het aanstellen van zetboeren (art. 65)
 - gras- en hooiverkoop en inscharing (art. 66)
3. zekere verordenende bevoegdheid, cq. **vaststelling algemene voorschriften**
 - zie art. 4: provinciale pachtnormen
 - zie art. 58: verlaging van de grens van percelen, die gedeeltelijk buiten de wet vallen
 - zie art. 67-69: voorschriften betreffende verkoop van hooi en gras, inscharing en naweide.

Geschiedenis

Bij het Pachtbesluit-1941 (art. 47) werd per provincie een grondkamer ingesteld en gedefinieerd als een rechtspersoonlijkheid bezittend publiekrechtelijk lichaam. De grondkamer was de opvolger van het Pachtbureau (Pachtwet-1937, art. 59, lid 1). Dit bureau was in 1938 door de landbouworganisaties en de verenigingen van

grondbezitters gesticht en door de minister van Landbouw erkend als Pachtbureau.²³

De taken van het Pachtbureau waren (Pachtwet-1937, art. 59, lid 1):

- goede pachttoestanden bevorderen en
- voldoen aan, bij of krachtens AMvB's te stellen, regelen.

De taken van de grondkamer werden ten opzichte van die van het Pachtbureau uitgebreid (Pachtbesluit-1941, art. 49):

- belast met de beoordeling, goedkeuring, wijziging of nietigverklaring van pachtovereenkomsten ;
- goede pachttoestanden bevorderen, met name door het geven van adviezen ;
- als scheidsman op treden indien de partijen bij een pachtovereenkomst dit gemeenschappelijk verzoeken ;
- uitvoering van opdrachten, welke met de beschikking over en het gebruik van landbouwgrond verband houden; dit als de ministers van Justitie en LNV hierom zouden vragen.

Met de Pachtwet-1958 bleef de grondkamer bestaan (art. 72) en werden de taken beperkter, omdat de minister van LNV de grondkamer aan regels bond (zie artikel 4, lid 2).

De regering heeft in het kader van de zogenaamde Grote Efficiëncy-Operatie (GEO) besloten een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheid tot beëindiging van de taken van de grondkamers. Dit onderzoek is inmiddels gedaan; de resultaten zijn neergelegd in een rapport van november 1993. Inmiddels is besloten af te zien van voorbereiding van regelgeving terzake.

Relatie met de minister van LNV

Het merkwaardige in de positie van de grondkamer is haar volstrekte onafhankelijkheid van de minister van LNV. Deze kan min of meer ruimte latende regels stellen die de grondkamer verplicht is bij de toetsing toe te passen, maar de minister heeft over de grondkamer geen enkele zeggenschap. De grondkamer is aan geen instructies van de minister onderworpen en is haar geen rekenschap verschuldigd. Dat was ook onder het Pachtbesluit-1941 reeds het geval. Toen hadden zelfs de grondkamers voor een belangrijk deel het pachtprijsbeleid en het beleid ten aanzien van de landbouwkundige toetsing van pachtovereenkomst in handen, daar dit besluit aan de minister niet de bevoegdheid gaf hieromtrent regels te stellen die de grondkamer bonden. De minister kon enkel richtlijnen stellen welke de grondkamers bij de beoordeling der pachtovereenkomst tot leidraad dienden (Pachtbesluit-1941, art. 49, lid 5). De Centrale Grondkamer heeft dit steeds aldus uitgelegd, dat de grondkamers ook aan de voor die beoordeling gegeven richtlijnen der minister niet gebonden waren.

Aan de onafhankelijkheid van de grondkamer t.a.v. de minister is in de Pachtwet niet getornd. Zelfs is op vele punten haar positie in overeenstemming gebracht met die van de rechter, en is de procedure voor de grondkamer in vele opzichten van dezelfde waarborgen voor partijen voorzien als de procedure voor de gewone rechter (zie bijvoorbeeld art. 77 en 78, voorts de verplichting tot het horen van partijen, de plicht van motivering van de beschikking, de wrakingsmogelijkheid).

Het zo juist geschetste bezwaar, dat het pachtprijsbeleid en een gedeelte van het landbouwbeleid aan de zeggenschap van de minister wordt onttrokken, heeft men op andere wijze trachten te ondervangen, nl. door de grondkamer te dien aanzien te binden aan wettelijke voorschriften die aanmerkelijk minder speelruimte laten dan onder het Pachtbesluit bestond.

Ondanks haar onafhankelijkheid behoren de grondkamers niet tot de rechterlijke macht, zij vormen dus geen rechterlijke colleges en oefenen geen eigenlijke rechtspraak uit. Haar beslissingen zijn geen vonnissen. Het zijn administratieve beschikkingen.²⁴

Volgens het vakjargon van de afgelopen jaren worden de grondkamers "zelfstandige bestuursorganen (ZBO's)" genoemd. Dat wil zeggen dat de grondkamers tot de centrale overheid behoren, maar niet hiërarchisch onder een aan de minister ondergeschikt publiekrechtelijk orgaan vallen.

Organisatorisch, administratief en beheersmatig zijn de grondkamers (en de Centrale Grondkamer) ingedeeld bij de beleidsdirectie Juridische en Bedrijfsorganisatorische Zaken (JBZ) van het ministerie van LNV.

De directie JBZ is ook verantwoordelijk voor benoemingen van (plv) voorzitters, de (plv) leden, de (plv) secretarissen en de (plv) griffier. De secretariaten van de grondkamers (en de griffie van de Centrale Grondkamer) vallen operationeel onder de grondkamers (resp. Centrale Grondkamer). Beheersmatig vallen zij onder de directie JBZ. Deze is in dat verband verantwoordelijk voor personele en materiële aangelegenheden.

A. PREVENTIEVE TOETSING

- 46 **Het goedkeuren, wijzigen of nietig verklaren van de (ontwerp-) pachtovereenkomst op basis van landbouwkundige belangen, buitensporige bedingen en de overeengekomen pachtprijs (Pachtbesluit-1941, art. 41-46) (periode: 1945-1957)**

Opmerking: In Pachtbesluit-1941 in art. 41 staan de twee voorwaarden genoemd voor goedkeuring, nl. a. als de algemene belangen van de landbouw niet worden geschaad en b. als de netto-opbrengst welke bij een behoorlijke exploitatie van het gepachte te verwachten is, de pachter een redelijke winst waarborgt.

Toelichting periode: met de wet van 1958 is de term "beëindiging" ingevoerd. Dat wil niet zeggen, dat de grondkamer voordien geen goedkeuring moest verlenen aan beëindiging. Voor de wet-1958 zat de term beëindiging opgesloten in de term wijziging. De handeling bestond dus al. (p. 215-217 Kluwer) Zie ook toelichting op handeling nr. 47

47. **Het goedkeuren, wijzigen of nietig verklaren van de (ontwerp-) pachtovereenkomst op basis van toetsingsvoorschriften zoals omschreven in artikel 5 van de Pachtwet (Pachtwet-1958, art. 5, lid 1; art. 6, lid 1 en art. 7, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Toelichting: De Grondkamer heeft uitsluitend te beoordelen of de overeenkomst aan de in art. 5 omschreven eisen (toetsingsvoorschriften) voldoet en mag goedkeuring uitsluitend weigeren op grond dat dit niet het geval is, doch niet op grond van enig ander bezwaar dat tegen de overeenkomst zou kunnen bestaan. Indien de Grondkamer een overeenkomst niet kan goedkeuren heeft zij ingevolge art. 6 de keuze om de overeenkomst te wijzigen of te vernietigen volgens de in art. 5 gestelde eisen (p. 262b Kluwer).

Wat betreft goedkeuren of wijzigen van ontwerp- pachtovereenkomst: als de grondkamer dit ontwerp goedkert of wijzigt, dan is zij gehouden om een daaraan gelijke definitieve overeenkomst eveneens goed te keuren (p.338a Kluwer).

De toetsing spitst zich toe op drie onderdelen:

- a. de landbouwkundige toetsing
 - b. buitensporige bedingen
 - c. de overeengekomen pachtprijs
- (uit GEO-onderzoeksrapport, p. 10)

ad a. Bij deze toetsing is de Grondkamer volledig vrij (zoals ook voor de wet-1958, alhoewel de toetsing toen de "algemene belangen van de landbouw"

betrof en niet specifiek landbouwkundige. Deze laatste is nieuw ingevoerd met wet-1958, p. 536 Kluwer, maar is te zien als een onderdeel van de toetsing aan de algemene belangen van de landbouw die ook in het Pachtbesluit reeds voorkwam, p. 302 Kluwer). Dwz. de grondkamer hoeft zich niet te houden aan regels, die bij AMvB's zijn gesteld, zoals vanaf wet-1958 in het geval van de toetsing mbt. de pachtprijs.(zie aldaar) (p. 254 Kluwer). "De eigenlijke landbouwkundige toetsing dient om uit landbouwkundig oogpunt ongewenste gevolgen van de pachtovereenkomst t.a.v. de grond te voorkomen." (p. 307 Kluwer)

"Bij de landbouwkundige toetsing gaat het om de structuur van het afzonderlijke bedrijf, om het behoud van structuurverbeteringen als gevolg van ruil- en herverkaveling in de Ijsselmeerpolders en om het tegengaan van ontwikkelingen die tot versnippering leiden of aan structuurverbeteringen in de weg staan." (p. 10 GEO-onderzoek)

ad.b. Bij deze toetsing is de Grondkamer volledig vrij (zoals ook voor de wet-1958), dwz. hoeft zich niet te houden aan regels, die bij AMvB's zijn gesteld, zoals vanaf wet-1958 in het geval van de toetsing mbt. de pachtprijs.(zie aldaar) (p. 254 Kluwer)

ad c.

De taak van de Grondkamer tav. de toetsing en de pachtprijs is een geheel andere dan onder het Pb (1941 of 42). Onder het Pb was het de Grondkamer die vaststelde welke pachtprijs in de omstandigheden van elk concreet geval de pachter nog een redelijke winst waarborgde. Dus zij was vrij. Onder de Pachtwet is het de AMvB, die vaststelt welke pachtprijs in elk van de verschillende in die maatregel onderscheiden gevallen in een redelijke verhouding staat tot de bedrijfsuitkomsten, daarbij mede in acht genomen de redelijke belangen van de verpachter. "De gebondenheid van de grondkamer aan door de regering vastgestelde regels geldt uitsluitend ten aanzien van de toetsing van de pachtprizen". (Kluwer, p. 254)
Zie ook artikel 3, lid 1, bij actor minister van LNV.

48 **Het goedkeuren van een als gevolg van landinrichting gewijzigde of nieuwe pachtovereenkomst in een gehandhaafde pachtverhouding (Ruilverkavelingswet- 1954, art. 26, lid 1; Landinrichtingswet- 1985, art. 158, lid 1)
(periode: 1955- 1993)**

49 **Het goedkeuren van de beëindiging van een pachtovereenkomst in afwijking van beëindiging door de feitelijke uitvoering van die overeenkomst (zoals volgens art. 2, lid 3 van de Pachtwet-1958) voordat het melkquotum mag worden overgedragen**

**(Beschikking superheffing 1988, art. 19)
(periode 1988-[1993])**

Toelichting: het volgende is geciteerd uit GEO-onderzoek , pag. 18 :
"Op grond van de Beschikking Superheffing 1993 is de overdracht van melkquotum grondgebonden. Ingevolge de artikelen 15, 16 en 19 van deze regeling kunnen referentiehoeveelheden overgaan indien een pachtovereenkomst of de beëindiging ervan door de grondkamer is goedgekeurd."

en uit Geo-onderzoek, bijlage 6:

"In art. 19 van deze Beschikking wordt bepaald dat indien een pachtovereenkomst of beëindiging ervan door de Grondkamer is goedgekeurd, het mogelijk is dat 20.000 kg referentiehoeveelheid dan wel de in art. 7 bedoelde heffingvrije hoeveelheid overgaat als overeengekomen door betrokken partijen op basis van de voor de melkproductie gebruikte oppervlakte. In verband hiermee is de zogenaamde feitelijke beëindiging, waartoe op grond van art. 2 derde lid Pachtwet geen goedkeuring van de grondkamer is vereist, niet als vorm van beëindiging van een pachtovereenkomst in artikel 19 is opgenomen. De goedkeuring door de Grondkamer is dus een voorwaarde voor de overdracht van het melkquotum."

B. VASTSTELLING ALGEMENE VOORSCHRIFTEN

- 50 **Het vaststellen van de pachtprijs
(Pachtbesluit-1941)
(periode: 1945-1957)**
- 51 **Het bij besluit bepalen dat op pachtovereenkomsten betreffende los land, hetwelk niet groter is dan een door haar te bepalen oppervlakte, de bepalingen der artikelen 10, 26, 27, 30 tm 33, 36 en 41 tm 46 van het Pachtbesluit-1941 niet van toepassing zullen zijn
(Pachtbesluit-1941, art. 6, lid 1)
(periode: 1945-1957)**

- 52 **Het bij besluit stellen van nadere algemene regels ten aanzien van de pachtprijs, met inachtneming van de regels van de AMvB zoals gesteld in artikel 3.**
(Pachtwet-1958, art. 4, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)

Opm. de grondkamer heeft dus een bevoegdheid tot het geven van algemeen geldende voorschriften. Deze nadere regelen komen in het hoofdstuk van de wet dat de grondkamer behandelt niet aan de orde. Deze taak is een wetgevende, bestuurlijke taak van de grondkamer (die de Centrale Grondkamer dus niet heeft) (p. 704-705 Kluwer)

Produkt:

-besluiten, die bekend moeten worden gemaakt in de Staatscourant

- 53 **Het beslissen dat voor een bepaalde tak van bodemcultuur de oppervlakte onder 25 are verlaagd wordt tot minimaal 10 are**
(Pachtwet-1958, art. 58, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)

Produkt:

- besluiten, gepubliceerd in de Staatscourant

- 54 **Het vaststellen van algemene voorschriften bij besluit met betrekking tot verkoop van gras of hooi anders dan per gewicht en tot het aannemen van vee ter inscharing**
(Pachtbesluit-1941, art. 76; Pachtwet-1958, art. 67; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)

Toelichting:

- een grote bevoegdheid heeft de Grondkamer niet. Met dit artikel heeft zij niet de bevoegdheid af te wijken van de bepalingen der wet. Zij kan dus geen regels stellen, die afwijken van art. 66, lid 2, voor goedkeuring gestelde maatstaven. De tot nu toe door de Grondkamer uitgevaardigde voorschriften zijn te vinden op p. 91 ev. Kluwer. (p. 692 Kluwer) Hieronder staan ze vermeld als produkten

Produkten:

- Beschikkingen van de minister van Landbouw (zie p. 90c-99 voor opsomming, Kluwer)

- 55 **Het ontheffen van de voorwaarde van voorafgaande goedkeuring inzake inscharing van vee en verkoop van gras of hooi anders dan per gewicht**

**(zie art. 66) in de gevallen "bij het besluit te omschrijven land dan wel voor een bepaald gebied"
(Pachtwet-1958, art. 68; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

**56 Het bepalen van de hoogte van de tegenprestatie in het geval dat ontheffing is verleend van de voorwaarde van voorafgaande goedkeuring (zie art. 66 en 68)
(Pachtwet-1958, art. 68; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

**57 Het vaststellen van algemene voorschriften bij besluit met betrekking tot de naweide
(Pachtwet-1958, art. 69, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

C. BEHANDELING VAN VERZOEKEN

Algemeen

- 58 **Het beslissen ten aanzien van alle ingekomen verzoeken in verband met wijziging van een pachtcontract bij vergadering van de grondkamers per rechtsgebied
(interview, archief)
(periode: 1945-[1968])**

Produkt: verslagen cq. notulen van de zittingen van de grondkamers.

Verzoeken

- 59 **Het goedkeuren -in bijzondere gevallen- van een eerder of later tijdstip van ingang van de wettelijke duur van een te laat ingezonden overeenkomst
(Grondkamer, Pachtwet-1958, art. 9 en 10; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

Produkt: beschikking

- 60 **Het goedkeuren van een kortere duur van de pachtovereenkomst (dan de wettelijk vastgelegde) in het geval van bijzondere omstandigheden en indien de algemene belangen van de landbouw niet geschaad worden (Pachtbesluit-1941, art. 10; Pachtwet-1958, art. 12, lid 4; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Toelichting:

term "bijzondere omstandigheden": "De grote verscheidenheid der gevallen waarin verpachting voor de wettelijke duur ongewenst is of althans van de verpachter in redelijkheid niet te vergen valt maakt echter het stellen van meer regels ondoenlijk. Intussen is er omtrent de bijzondere omstandigheden een zeer omvangrijke jurisprudentie ontstaan. Afgezien van de toetsing vormt ongetwijfeld het beslissen op verzoeken om goedkeuring van een korte duur het grootste deel van de werkzaamheden der grondkamers. Het aantal gepubliceerde beslissingen hierover loopt in de honderden".(Kluwer, p. 396a en 396b)

Opmerking: in het geval van korte duur heeft de pachter niet de mogelijkheid in hoger beroep te gaan.

term "algemene belangen van de landbouw": " De vraag of er bijzondere omstandigheden zijn die grond voor een korte duur opleveren is wel reeds mede de vraag of het belang van de verpachter groot genoeg is om afwijking

van de in het algemene belang gewenste wettelijke duur te rechtvaardigen. Misschien kan men het zo begrijpen, dat de bijzondere omstandigheden enkel de belangen van de verpachter op zich bedoelen; het belang van de pachter kan dan alleen via het algemene landbouwbelang de beslissing beïnvloeden. Wat hiervan zij, men zal het algemene belang uitsluitend op de korte duur mogen betrekken: de vraag kan enkel zijn of het algemene belang zich tegen een korte duur van de overeenkomst verzet, maar niet, of het zich tegen de overeenkomst zelf verzet. In dit laatste opzicht wordt het algemene belang door de toetsing beschermd". (Kluwer, p. 407-408)

61 **Het goedkeuren van afwijkingen van de pachtprijs zoals vermeld in art. 13, lid 1 en 2, hetzij voor het aangaan van de overeenkomst op verzoek van een der partijen hetzij bij de toetsing daarvan (Pachtbesluit-1941, art. 11, lid 1; Pachtwet-1958, art. 13, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

62 **Het beoordelen van verzoeken ingediend door pachter of verpachter inzake herziening van de tegenprestatie (pachtprijs) (Pachtbesluit-1941, art. 38; Pachtwet-1958, art. 19, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

Toelichting: De herziening geschiedt door de Grondkamer en is als het ware een verlengstuk van de toetsing van de overeenkomst bij het aangaan. Maar zij verschilt in zoverre wezenlijk van de toetsing bij het aangaan omdat art. 19 de partijen niet verplicht de overeenkomst aan herziening door de Grondkamer te onderwerpen. Zij kan slechts plaats vinden op verzoek van een der partijen en de Grondkamer heeft daarbij slechts de bevoegdheid over dat verzoek te oordelen. Bijvoorbeeld: als de pachter verlaging van de pachtprijs vraagt kan de Grondkamer uiteraard dit verzoek toe- of afwijzen, maar mag zij niet de prijs verhogen noch haar meer verlagen dan de pachter heeft verzocht. (Kluwer, p. 445-446)

De beslissing op een verzoek om herziening is door de wetgever niet als beslissing van een rechtsgeschil gezien (anders dan de beslissingen met betrekking tot art. 15-18), maar als een administratieve handeling van gelijke aard als de toetsing. Daarom is zij ook aan de Grondkamer opgedragen. (p. 446 Kluwer)

Voor de Grondkamer zijn er voorwaarden verbonden aan herziening, nl.

- a. indien de redelijkheid
 - b. en billijkheid dit verlangen of
 - c. gewijzigde omstandigheden dit rechtvaardigen
- (Zie ook voorwaarden bij art. 33)

De voorwaarden staan in extenso beschreven op p.450b-454b.

- 63 **Het beslissen op een vordering door de pachter gedaan op vermindering van de pachtprestatie of op ontbinding van van de pachtovereenkomst in geval van noodzakelijke reparaties aan het verpachte (Pachtbesluit-1941, art. 21b; Pachtwet-1958, art. 27, lid 2) (periode: 1945-1957)**

Toelichting: sinds wet-1958 nam de pachtrechter deze functie over.

- 64 **Het goedkeuren van het verzoek van de pachter om reparaties te doen verrichten op kosten van de verpachter (Pachtbesluit-1941, art. 20, lid 2) (periode: 1945-1957)**

- 65 **Het verlenen van ontheffing van de herbouwplicht van de verpachter hetzij voor het aangaan van een overeenkomst, hetzij bij de toetsing (Pachtwet-1958, art. 29, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

- 66 **Het verlenen van een machtiging aan pachter of verpachter bij weigering door een van beiden inzake verandering of verbetering van het gepachte op voorwaarde dat door verandering cq. verbetering het algemeen landbouwbelang gediend wordt en geen redelijk belang van de andere partij zich daartegen verzet (Pachtbesluit-1941, art. 26, lid 1; Pachtwet-1958, art. 30, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode 1945-1993)**

Toelichting: machtiging kan slechts worden gevraagd en verleend zolang aan de verandering nog niet begonnen is. Het beginnen zonder machtiging levert dus niet alleen wanprestatie op, maar maakt ook dat machtiging in beginsel niet meer mogelijk is. (Kluwer, p. 502a)

De belangenafweging die dit artikel de Grondkamer voorschrijft, wordt haar vergemakkelijkt door de haar hier gegeven bevoegdheid aan de machtiging voorwaarden te verbinden (Kluwer, p. 502b)

Het artikel betekent wb. de pachters het volgende: de Grondkamer kan de pachter machtigen bestemming, inrichting of gedaante van het gepachte te veranderen (p. 682 Kluwer) Zie ook art. 62, lid c.:nl. de verpachter krijgt de mogelijkheid er desondanks met behulp van dit beding van af te wijken (Kluwer, p. 682).

- 67 **Het ongegrond verklaren van het verzet door de verpachter tot vergoeding van kosten voor verbetering van het gepachte**

**(Pachtbesluit-1941, art. 27, lid 3; Pachtwet-1958, art. 31, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

- 68 **Het beoordelen van verzoeken ingediend door pachter of verpachter inzake herziening van andere bepalingen van de pachtovereenkomst dan met betrekking tot de tegenprestatie (pachtprijs)
(Pachtwet-1958, art. 33, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

Opm. zie art. 19, nl. dezelfde handeling, maar dan met betrekking tot de tegenprestatie.

De Grondkamer verbindt voorwaarden aan de herziening, nl.

a. indien bijzondere omstandigheden van het geval daartoe aanleiding geven en

b. noch een algemeen landbouwbelang

c. noch een redelijk belang van de andere partij zich daartegen verzet.

De voorwaarden staan in extenso beschreven op p.450b-454b.

Toelichting periode: de beoordeling mbt. andere zaken dan de pachtprijs werd met de wet-1958 geïntroduceerd.

- 69 **Het -op verzoek van de verpachter- taxeren van de waarde van het verpachte of van het te vervreemden deel als tussen pachter en verpachter geen overeenstemming bereikt kan worden over de prijs
(Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 29 november 1962, art. 56c)
(periode 1963-1993)**

Opm. vervreemding = overdracht van eigendom of vestiging of overdracht van een beperkt recht

Er zijn uitzonderingen op de verplichting tot het geven van het voorkeursrecht. Deze staan allemaal in art. 56e en 56f.

Toelichting: Art. 35 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden, in werking getreden op 21 december 1953, bepaalde dat zij op 1-1-1959 zou vervallen.

Haar gelding is daarna bij nadere wet nog verlengd tot 1-1-1963. "De regering wilde toen de prijsbeheersing en de landbouwkundige toetsing niet voortzetten, maar wilde wel het voorkeursrecht van de pachter handhaven.

Dat maakte voor dit laatste een nadere wettelijke voorziening nodig; zij diende op 26 februari 1962 een wetsontwerp in, waarbij aan de Pachtwet een paragraaf 9A werd toegevoegd, art. 56a-h, houdende toekenning van een voorkeursrecht aan de pachter en regeling daarvan."(Kluwer, p. 644a)

- 70 **Het ontheffen -op verzoek van de verpachter- van de verplichting tot voorkeursrecht van de pachter indien er een ernstige reden aanwezig is
(Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 29 november 1962, art. 56 e)
(periode: 1963-1993)**

Toelichting: Art. 35 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden, in werking getreden op 21 december 1953, bepaalde dat zij op 1-1-1959 zou vervallen. Haar gelding is daarna bij nadere wet nog verlengd tot 1-1-1963. "DE regering wilde toen de prijsbeheersing en de landbouwkundige toetsing niet voortzetten, maar wilde wel het voorkeursrecht van de pachter handhaven. Dat maakte voor dit laatste een nadere wettelijke voorziening nodig; zij diende op 26 februari 1962 een wetsontwerp in, waarbij aan de Pachtwet een paragraaf 9A werd toegevoegd, art. 56a-h, houdende toekenning van een voorkeursrecht aan de pachter en regeling daarvan."(Kluwer, p. 644a)

- 71 **Het ontheffen van de verplichting tot voorkeursrecht van de pachter indien aannemelijk is dat de derde het verpachte voor andere dan landbouwkundige doeleinden zal (doen) gebruiken (Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 29 november 1962, art. 56 f, lid 2) (periode: 1963-1993)**

Toelichting: Art. 35 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden, in werking getreden op 21 december 1953, bepaalde dat zij op 1-1-1959 zou vervallen. Haar gelding is daarna bij nadere wet nog verlengd tot 1-1-1963. "DE regering wilde toen de prijsbeheersing en de landbouwkundige toetsing niet voortzetten, maar wilde wel het voorkeursrecht van de pachter handhaven. Dat maakte voor dit laatste een nadere wettelijke voorziening nodig; zij diende op 26 februari 1962 een wetsontwerp in, waarbij aan de Pachtwet een paragraaf 9A werd toegevoegd, art. 56a-h, houdende toekenning van een voorkeursrecht aan de pachter en regeling daarvan."(Kluwer, p. 644a)

- 72 **Het verlenen van toestemming aan openbare verpachtingen, waaronder verpachtingen bij inschrijving, VOOR de verpachting (Pachtwet-1958, art. 60, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

Opm. Openbare verpachtingen zijn verboden, mits -zie handeling- de Grondkamer vóór de verpachting toestemming verleent.

- 73 **Het stellen van voorwaarden aan het verlenen van toestemming voor openbare verpachtingen (zie art. 60, lid 1) (Pachtwet-1958, art. 60, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

- 74 **Het goedkeuren van voorwaarden gesteld door openbare lichamen bij verpachting van hun in eigendom toebehorende hoeven of los land (die zij bestemd hebben voor niet tot de landbouw betrekkelijke doeleinden van openbaar nut)**

**(Pachtwet-1958, art. 62; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)**

Toelichting:

-Openbare lichamen = Het Rijk, een provincie, een gemeente, een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam als bedoeld in de Wet gemeenschappelijke regelingen, een waterschap, een veenschap of een veenpolder.

- Doeleinden van openbaar nut = hiermee wordt niet enkel de tot de publieke dienst bestemde gronden bedoeld, dwz. ook waterstaatsgronden en militaire terreinen. Het oordeel of een bestemming in de zin van art. 62 aanwezig is behoort tot de uitsluitende competentie van grondkamers en CG; de pachtrechter moet dit oordeel aanvaarden.(p. 680a,b,c Kluwer)

- Het goedkeuren kan alleen gebeuren vóór het sluiten van een overeenkomst. (p.684 Kluwer)

- In art. 62 staan de voorwaarden die de openbare lichamen stellen opgesomd.

In een voorwaarde wordt de Grondkamer aangehaald, nl. de pachter zal niet bevoegd zijn aan de grondkamer machtiging te vragen bestemming, inrichting of gedaante van het gepachte te veranderen. Zie art. 30, lid 3 waaraan dit contrair is. (zie ook Kluwer, p. 682)

**75 Het -uitsluitend- onderzoeken of de bestemming, gewenst door de openbare lichamen, bepalingen/voorwaarden in de zin van art. 62 redelijkerwijs noodzakelijk kan maken
(Pachtwet-1958, art. 63; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)**

Toelichting:

- uitsluitend wil zeggen dat de Grondkamer een bestemming niet mag beoordelen.(deze zin is in het artikel zelf opgenomen.) Dat gaat buiten haar competentie om.

**76 Het goedkeuren van de aanstelling van zetboeren indien daarvoor bijzondere redenen zijn
(Pachtbesluit-1941, art. 74; Pachtwet-1958, art. 65; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Toelichting: op p. 688-689 staan de redenen voor goedkeuring.

De Grondkamer kan aan haar goedkeuring geen voorwaarden verbinden, nl. zoals in dit artikel staat:" treedt (zij) niet in een beoordeling van de voorwaarden der aanstelling.

77 Het verlenen van goedkeuring aan afwijkende normen betreffende

**inscharing van vee en verkoop van gras of hooi indien op grond van een aantal redenen verpachting bezwaarlijk is
(Pachtbesluit-1941, art. 75; Pachtwet-1958, art. 66, lid 1 en 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Toelichting:

-in art. 66,lid 2 staan de gronden vermeld: a. op grond van plaatselijke landbouwbelangen, b. van de aard van de onroerende zaak of c. van de persoonlijke omstandigheden van de verzoeker.

- de Grondkamer kan aan haar goedkeuring voorwaarden stellen, zie volgende handeling.

- Zie eventueel p. 689-690e Kluwer.

**78 Het stellen van voorwaarden bij goedkeuring aan afwijkende normen betreffende inscharing van vee en verkoop van gras of hooi indien op grond van een aantal redenen verpachting bezwaarlijk is
(Pachtwet-1958, art. 66, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] 1958-1993)**

Toelichting:

- Hier is sprake van voorafgaande goedkeuring. Dus voor het sluiten van de overeenkomst van verkoop van gras of van inscharing moet zij verleend zijn.

- In het art. 66, lid 3 wordt een voorwaarde genoemd, nl. de tegenprestatie zal niet hoger zijn dan een nader door haar te bepalen bedrag. Zij houdt bij de bepaling van het bedrag rekening met de toelaatbare pachtprijs.

-Zie eventueel p. 689-690e Kluwer

D. INFORMATIEF (wettelijk vastgelegd en informeel)

D.1. wettelijk vastgelegde

**79 Het verstrekken (verplicht) van gegevens over pachtverhoudingen aan waterschappen in verband met het bijhouden van het register
(Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij Wet van 6 juni 1991, art. 112a, lid 1 en Waterschapswet, art.29)
(periode: 1992-1993)**

Opmerking: art. 112a is ingevoegd bij de Wet van 6 juni 1991, Stb. 379 en 444, in werking getreden op 1 januari 1992. (p. 26b Kluwer).

Toelichting: het verplicht verstrekken betekent een taakverzwaring voor de secretariaten van de grondkamers. (bron: GEO-onderzoek, p. 18)

80 **Het (verplicht) verstrekken van alle inlichtingen aan de commissie van advies voor het grond- en pacht prijsbeleid (Pachtwet-1958, art. 156; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Toelichting: hierbij zal wel gedacht zijn aan inlichtingen over de wijze van toepassing van de in art. 3 en 4 bedoelde normen, de resultaten daarvan, de wijze van taxeren ed. (p. 817 Kluwer)

D.2. niet-wettelijk vastgelegd

- 81 **Het geven van voorlichting in algemene zin over pacht (procedures) en de raakvlakken daarvan (landinrichting, superheffing, mestwetgeving) (GEO-onderzoeksrapport, p. 11) (periode: 1958-1993)**

E. OVERIGE

- 82 **Het ontwerpen van een pachtovereenkomst die uit een door de landinrichtingscommissie nieuw gevestigde pachtverhouding voortvloeit (Ruilverkavelingswet- 1954, art. 23, lid 1; Landinrichtingswet- 1985, art. 155, lid 1) (periode: 1947-1993)**

- 83 **Het registreren van een pachtovereenkomst die uit een door de landinrichtingscommissie nieuw gevestigde pachtverhouding voortvloeit (Landinrichtingswet- 1985, art. 154; GEO-onderzoek bijlage 6) (periode: 1985-1993)**

Toelichting: registratie van pachtverhoudingen en een daarmee samenhangende grootheden zoals oppervlakten, verpachter, pachter etc., met uitzondering van de pachtprijs (bron: GEO-onderzoek p. 18)

ACTOR: De Centrale Grondkamer

OMSCHRIJVING ACTOR:

De algemene taak van de Centrale Grondkamer is het bevestigen of vernietigen van beschikkingen waarvan beroep.²⁵

De Centrale Grondkamer in Arnhem neemt ingevolge artikel 106 Pachtwet kennis van alle beroepen tegen beschikkingen van de grondkamers, alsmede, ingevolge artikel 111 Pachtwet, van competentie-geschillen tussen de grondkamers. De leden en deskundigen van de pachtkamer van het gerechtshof te Arnhem zijn van rechtswege lid van de Centrale Grondkamer. De Centrale Grondkamer moet worden aangemerkt als een college, geheel of ten dele met rechtspraak belast en te dien aanzien van het openbaar bestuur onafhankelijk.²⁶ Zij is dus geen administratief orgaan is in de zin van de Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (Arob).²⁷

HOGER BEROEP

84 Het beslissen op verzoeken door een der partijen gedaan inzake door de grondkamer besloten herziene regelen (zoals bedoeld in art. 3) (Pachtwet-1984, art. 19, lid 6; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1984-1993)

85 Het behandelen van hogere beroepszaken inzake beschikkingen van de grondkamer (Pachtbesluit-1941, art. 55; Pachtwet-1958, art. 108; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)

Opm. De Centrale Grondkamer kan de beschikking bevestigen of vernietigen; zij is niet bevoegd de grondkamer enige aanwijzing te geven.(p. 733 Kluwer)

86 Het beslissen inzake competentie-geschillen tussen grondkamers (Pachtwet-1958, art. 111; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)

INFORMATIEVERSTREKKING

87 Het (verplicht) verstrekken van alle inlichtingen aan de commissie van advies voor het grond- en pacht prijsbeleid (Pachtwet-1958, art. 156; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)

Toelichting: hierbij zal wel gedacht zijn aan inlichtingen over de wijze van

toepassing van de in art. 3 en 4 bedoelde normen, de resultaten daarvan, de wijze van taxeren ed. (p. 817 Kluwer)

OVERIGE

- 88 **Het uitvaardigen van een dwangbevel ten aanzien van de invordering van de kosten zoals vermeld in art. 113, lid 1 (Voorzitter van de Centrale Grondkamer, Pachtwet-1958, art. 113, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] 1958-1993)**

ACTOR: Landbouwschap

OMSCHRIJVING ACTOR

Het Landbouwschap is een publiekrechtelijk lichaam als bedoeld in de Wet op de Bedrijfsorganisatie (Stb. 1950, K 22). Ingevolge deze wet kunnen bij wet of algemene maatregel van bestuur bedrijfschappen worden ingesteld. Bedrijfschappen zijn openbare lichamen voor ondernemingen die in de bedrijfskolom een gelijke of aanverwante functie vervullen. Het zijn horizontale organisaties, die een bepaalde bedrijfstak uit de bedrijfskolom bestrijken. Het Landbouwschap is zo'n bedrijfschap. De meeste bedrijfschappen zijn tussen 1954 en 1956 tot stand gekomen.

TAAK: volgens die wet "een in het belang van het Nederlandse volk dienende bedrijfsuitoefening voor de ondernemingen waarvoor zij zijn ingesteld te bevorderen, alsmede het gemeenschappelijk belang van die ondernemingen en van de daarbij betrokken personen te behartigen."

BEVOEGDHEDEN: De autonome bevoegdheden van de bedrijfschappen betreffen in hoofdzaak de regelingen van lonen en andere arbeidsvoorwaarden en enkele bevoegdheden die specifiek zijn gericht op de betrokken bedrijfschap.²⁸

Het landbouwschap is een extern, permanent adviesorgaan en bij KB ingesteld.²⁹

Het instellingsbesluit van Landbouwschap is een KB van 16 februari 1954 (nr.54), laatstelijk gewijzigd bij KB van 19 juni 1979 van de minister van SoZaWe, de minister van LNV en die van EZ (Stb. 1979, nr. 392).

HANDELING

- 89 **het adviseren van de Kroon ivm. op te stellen AMvB inzake regelen stellen tav. de hoogst toelaatbare pachtprijs (zie art. 3, lid 1) (Pachtwet-1958, art. 3, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

RECHTERLIJKE MACHT

ACTOR: Pachtkamer

OMSCHRIJVING ACTOR

De pachtkamer is -als kamer van het kantongerecht- belast met de berechting van geschillen met betrekking tot pachtovereenkomsten. Van vonnissen en beschikkingen van de pachtkamer staat beroep open op de Pachtkamer van het gerechtshof te Arnhem (art. 132). De uitspraken in hoger beroep zijn niet vatbaar voor cassatie (art. 134).

- 90 **Het beslissen op een vordering door de pachter gedaan op vermindering van de pachtprestatie of op ontbinding van van de pachtovereenkomst in geval van noodzakelijke reparaties aan het verpachte (Pachtbesluit-1941, art. 21b; Pachtwet-1958, art. 27, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Toelichting: sinds wet-1958 nam de pachtrechter deze functie over van de grondkamer

- 91 **Het verlenen van een machtiging aan de pachter om een verzekering te sluiten voor rekening van de verpachter (Pachtwet-1958, art. 29, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] (1958-1993))**

- 92 **Het beslissen op een verzoek om verlenging van de pachtovereenkomst als een der partijen geen verlenging of geen verlenging voor de duur van zes jaren wenst, zoals dat van rechtswege geldt, en mits de Grondkamer niet een pachttermijn korter dan een jaar heeft goedgekeurd (Pachtbesluit-1941, art. 30; Pachtwet-1958, art. art. 36,lid 3, art. 37 en 38); alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

Toelichting: de rechter beslist "naar billijkheid", met inachtneming evenwel van de bepalingen van deze paragraaf.

In art. 38a, 39, 41 staan nauwkeurig redenen beschreven die de pachtkamer in ieder geval moet hanteren bij afwijzing van het verzoek tot verlenging.

In art. 40 wordt ook een reden gegeven, maar die is meer algemeen en laat beslissingsruimte voor de pachtkamer over, nl. "De pachtkamer wijst het verzoek af, voorzover de verpachter het verpachte wil bestemmen voor niet tot de landbouw betrekkelijke doeleinden en die bestemming in overeenstemming is met het algemeen belang. De voorgenomen beslissing

wordt geacht in overeenstemming met met het algemeen belang te zijn, indien zij in overeenstemming is met een goedgekeurd bestemmingsplan." In art. 43 worden de redenen omschreven die de pachtkamer moet hanteren bij goedkeuring van verlenging.

- 93 **Het beslissen hetzij op een verzoek van een der partijen hetzij ambtshalve op grond van billijkheid (met inachtneming van art.5) om de pachtovereenkomst voor een gedeelte van het gepachte te verlengen (Pachtbesluit-1941, art. 30; Pachtwet-1958, art. 47; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

- 94 **Het bepalen van een schadeloosstelling aan de pachter als deze niet langer kan pachten omdat de verpachter het gepachte wil bestemmen voor niet tot de landbouw betrekkelijke doeleinden (Pachtbesluit-1941, art. 31, lid 2; Pachtwet-1958, art. 48, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

Opm. in het hele artikel 48 wordt beschreven met welke factoren de pachtkamer rekening houdt.

- 95 **Het beslissen op vorderingen van (a) de pachter bij gewenste overneming van het gepachte of bij gewenste medepachterschap, (b) de medepachter die ontslagen wenst te worden. (Pachtwet-1958, art. 49, 49a en 50; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: [1945-1957] (1958-1993)**

Opm. het beslissen gebeurt "naar billijkheid met inachtneming van de overige bepalingen van dit artikel"

- 96 **Het beslissen op vorderingen van (a) de verpachter om een medepachter te ontslaan uit de pacht en (b) de medepachter die een andere medepachter wil ontslaan. (Wet van 28 juni 1984, art. 50, lid 2 en 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1985-1993)**

- 97 **Het ontbinden van de pachtovereenkomst op vordering van de verpachter (die het gepachte aan iets anders wil besteden) op voorwaarde dat de nieuwe bestemming in overeenstemming is met het algemeen belang, dwz. met een goedgekeurd bestemmingsplan (Pachtbesluit-1941, art. 31, lid 1; Pachtwet-1958, art.51; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1945-1993)**

Opm. In art. 52 staan een aantal regels die de pachtrechter in acht moet nemen.

Toelichting periode: ook in Pachtbesluit-1941 deze handeling, behalve nieuw is dat het in overeenstemming moet zijn met een "goedgekeurd bestemmingsplan".

- 98 **Het beslissen op een vordering van nazaten van de overleden pachter of van de verpachter op voortzetting of ontbinding van de pachtovereenkomst bij overlijden van de pachter of verpachter**

**(Pachtbesluit-1941, art. 33, lid 4; Pachtwet-1958, art. 54; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

Opm. De pachtkamer beslist naar billijkheid met inachtneming van de overige bepalingen van art. 54.

99 **Het toekennen van een schadevergoeding bij ontbinding van een pachtovereenkomst aan de wederpartij
(Pachtbesluit-1941, art. 33, lid 5; Pachtwet-1958, art. 54, lid 11; sinds wet van 28 juni 1984 lid 12; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1945-1993)**

100 **Het ontbinden van de pachtovereenkomst bij het in gebreke blijven van betaling van de pachtprijs door de pachter
(Pachtbesluit-1941, art. 35, lid 2; Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 25 oktober 1989, art. 55, lid 2)
(periode: 1945-1993)**

101 **Het ontbinden van de pachtovereenkomst als een der partijen nalatig is in het nakomen van de verplichtingen.
(Pachtbesluit- 1941, art. 35, lid 1; Pachtwet-1958, art. 56, lid 1)
(periode: 1945-1993)**

Toelichting: Bij wet van 25 oktober 1989 (Stb. 490) is dit artikel vervallen. Een deel ervan, kant van de pachter, bleef bestaan als art. 55, lid 2 versie Wet-1959 van juni 1991. De handeling zoals verwoord in art. 56, lid 1, is vanaf wet-1989 overgelaten aan de algemene regels in het Burgerlijk Wetboek. De wet-1989 is in werking getreden op 1-1-1992. Dus de handeling bestaat tot en met 1991.

102 **Het onderzoeken op verzoek van de verpachter bij niet-nakoming van verplichtingen tot onderhoud van het gepachte door de pachter
(Pachtwet-1958, art. 55, lid 1 en 2, bij wet van 25 oktober 1989 lid 3 en 4; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] (1958-1993)**

Produkt:

- Verslag, waarvan afschrift naar de pachter en verpachter.

103 **Het geven van aanwijzingen aan de pachter bij niet-nakoming van verplichtingen tot onderhoud van het gepachte als gebleken uit het onderzoek zoals vermeld in art. 55, lid 3 en 4
(Pachtwet-1958, art. 55, lid 3, bij wet van 1989, art. 5; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: [1945-1957] (1958-1993)**

- 104 **Het verstrekken van inlichtingen (mondeling of schriftelijk) omtrent een aanhangige klacht als bedoeld in het in artikel 121a van overeenkomstige toepassing verklaarde artikel 14a van de Wet op de rechterlijke organisatie, gericht tegen een niet tot de rechterlijke macht behorend lid van de pachtkamer
(Voorzitter van de Pachtkamer, Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij Wet Nationale Ombudsman-1981, art. 125, lid 5)
(periode: 1982-1991)**

Toelichting periode:

Bij de Wet Nationale Ombudsman (van 4 februari 1981) (Stb. 35) is deze handeling toegevoegd. Het betreft artikel VIII van die wet. Om deze in werking te zetten is een Besluit van 2 november 1981 (Stb. 674) gemaakt, die inging op 1 januari 1982.

- 105 **Het kennis nemen van alle zaken betreffende overeenkomsten en van vorderingen tot bijvoorbeeld ontruiming, schadevergoedingen en van alle jurisdictie-geschillen tussen de pachtkamers van de kantongerechten
(Pachtwet-1958, art. 128, 129 en 135; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
periode: [1945-1957] (1958-1993)**

Toelichting:

In art. 128 en 129 worden de soorten overeenkomsten en soorten vorderingen precies omschreven.

PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE OVERHEID

ACTOR: Gedeputeerde Staten

- 106 **Het afgeven van een verklaring dat het doel van het te vervreemden verpachte past binnen een geldend of een in ontwerp ter inzage gelegd bestemmingsplan anders dan landbouwkundige bestemming waarbij het voorkeursrecht van de pachter vervalt en waarbij de toekomstige eigenaar de staat, de provincie, de gemeente, het waterschap, het veenschap of de veenpolder is (Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 29 november 1962, art. 56f) (periode: 1963-1993)**

Toelichting: Art. 35 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden, in werking getreden op 21 december 1953, bepaalde dat zij op 1-1-1959 zou vervallen. Haar gelding is daarna bij nadere wet nog verlengd tot 1-1-1963. "DE regering wilde toen de prijsbeheersing en de landbouwkundige toetsing niet voortzetten, maar wilde wel het voorkeursrecht van de pachter handhaven. Dat maakte voor dit laatste een nadere wettelijke voorziening nodig; zij diende op 26 februari 1962 een wetsontwerp in, waarbij aan de Pachtwet een paragraaf 9A werd toegevoegd, art. 56a-h, houdende toekenning van een voorkeursrecht aan de pachter en regeling daarvan."(Kluwer, p. 644a)

- 107 **Het aanbevelen (niet-bindend) van leden of plaatsvervangende leden voor benoeming in de Grondkamers (Pachtwet-1958, art. 74, lid 3; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

Opm. ook anderen, bijvoorbeeld landbouworganisaties mogen aanbevelingen doen. (p. 708a Kluwer)

- 108 **Het adviseren van de Kroon inzake het benoemen van de niet tot de rechterlijke macht behorende (plv.) leden van de pachtkamer (Pachtwet-1958, art. 116, lid 1; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991) (periode: 1958-1993)**

ACTOR: Ambtenaren van de Rijks- of Gemeentepolitie

- 109 **Het (eventueel) bijstaan van leden van de Grondkamer of van deskundigen, aangewezen door de Grondkamer, bij het betreden van een onroerende zaak waarnaar onderzoek verricht wordt inzake de te sluiten pachtovereenkomst.
(Pachtwet-1958, art. 94, lid 2; alle wijzigingswetten tm 6-6-1991)
(periode: 1958-1993)**

ACTOR: Burgemeester en Wethouders

- 110 **Het afgeven van een verklaring dat het doel van het te vervreemden verpachte past binnen een geldend of een in ontwerp ter inzage gelegd bestemmingsplan anders dan landbouwkundige bestemming waarbij het voorkeursrecht van de pachter vervalt en waarbij de toekomstige eigenaar niet de staat, de provincie, de gemeente , het waterschap, het veenschap of de veenpolder is
(Pachtwet-1958, zoals gewijzigd bij wet van 29 november 1962, art. 56f)
(periode: 1963-1993)**

Toelichting: Art. 35 van de Wet Vervreemding Landbouwgronden, in werking getreden op 21 december 1953, bepaalde dat zij op 1-1-1959 zou vervallen. Haar gelding is daarna bij nadere wet nog verlengd tot 1-1-1963. "DE regering wilde toen de prijsbeheersing en de landbouwkundige toetsing niet voortzetten, maar wilde wel het voorkeursrecht van de pachter handhaven. Dat maakte voor dit laatste een nadere wettelijke voorziening nodig; zij diende op 26 februari 1962 een wetsontwerp in, waarbij aan de Pachtwet een paragraaf 9A werd toegevoegd, art. 56a-h, houdende toekenning van een voorkeursrecht aan de pachter en regeling daarvan."(Kluwer, p. 644a)

C. BIJLAGEN

BIJLAGE 1. WETGEVING

Pachtwetgeving:

- Pachtwet van 1937 (21 mei, Stb. 205). In werking getreden op 1-11-1938.
- Pachtbesluit 1941 (VB 215)(25 november 1941). Hiermee de Pachtwet 1937 ingetrokken.
- Pachtregeling 1945 (F.279)(KB van 17 november 1945), die bepaalde dat Pachtbesluit-1941 tot 1 april 1947 zou blijven gelden.
- Pachtvoorziening 1947, hierbij werd bepaald dat het Pachtbesluit tot 1-4-1950 werd verlengd.
- Daarna werd gewerkt aan het wetsontwerp voor de Pachtwet-1958, dus het Pachtbesluit-1941 bleef gelden.
- Pachtwet-1958 (23 januari), Stb. 37)
- Wet van 29 november 1962 (Stb. 514), houdende wijziging van de Pachtwet in verband met het vervallen van de Wet op de Vervreemding van Landbouwgronden, in werking getreden op 1 januari 1963
- Wet van 28 juni 1984 (Stb. 388)
- Wet van 25 oktober 1989 (Stb. 490)
- Wet van 6 juni 1991 (Stb.379 en 444); in werking getreden op 1 januari 1992
- wetsvoorstel tot wijziging van de Pachtwet, ingediend bij de TK in 1992 (kamerstuknr. 22 705)

Andere wet-(en regel)geving, waarin handelingen/taken voor de grondkamer:

- Wet agrarisch grondverkeer, Stb.1981, 248
- Wet op de vervreemding van landbouwgronden (WVL), Stb. 1953, 446
- Besluit houdende algemene regelen als bedoeld in artikel 6 van de Wet op de vervreemding van landbouwgronden , Stb. 1953, 561
- Ruilverkavelingswet 1954

- Landinrichtingswet-1985 oftewel Wet van 9 mei 1985, Stb. 299, houdende regelen met betrekking tot de inrichting van de landelijke gebieden
- Beschikking superheffing 1988
- Meststoffenwet; Besluit gebruik dierlijke meststoffen; Verplaatsingsbesluit meststoffenwet
- Waterschapswet (6 juni 1991), in werking getreden 1-1-1992.
- Burgerlijk Wetboek (twee bepalingen waarin dwingend pachtrecht is verwerkt, art. 3:217 en art 3:264) (vermeld in bijlage 6 GEO-rapport)
- Wet voorkeursrecht gemeenten (22 april 1981, Stb. 236) (in werking getreden alleen voor stads- en dorpsvernieuwingsgebieden op 1-1-1985) (ivm. art. 29 wordt art. 56f van de Pachtwet gewijzigd zodat gemeente altijd voorkeur heeft boven de pachter) (vermeld in bijlage 6, GEO-rapport)

BIJLAGE 2. Actoren

- Bond van Landpachters (en hypotheekboeren)
- Centrale Landbouworganisatie
- Centrale Grondkamer
- Commissie voor het Pachtpeil en het Taxatiewezen
- Commissie van advies voor het grond- en pacht prijsbeleid
- Federatie van Grondeigenaren
- Friesch Grondbezit (het)
- Grondkamer
- Grondraad
- Interdepartementale commissie Pachtwet
- Landarbeidersorganisatie
- Landbouwschap
- Landelijke raad voor de Bedrijfsontwikkeling in de Landbouw
(opm. verder verdeeld in allerlei provinciale raden)
- minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
- minister van Justitie
- Nederlandsche Pachtraad (tot 1941)
- Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
- Nederlandse Vereniging voor de Landelijke Eigendom (NVLE)
- Pachtkamer
- Rijksconsulenten voor grond- en pachtzaken
- Rijkslandbouwconsulent

BIJLAGE 3. Ministeriële organisaties belast met pachtzaken

1942	Directie van de Landbouw <u>Afdeling Grond- en Pachtzaken</u>
1945	Directie van de Landbouw Directie Grondgebruik en Landbouwherstel <u>Afdeling V (Grond- en Pachtzaken)</u>
1960	Directie van de Landbouw <u>Cultuurtechnische Dienst</u> Directie Voedselvoorziening <u>Directie Economische Akkerbouw-, Veehouderij- en Zuivelaangelegenheden</u>
1970	Directie Algemene Zaken (,Milieu en Planologie) <u>Afdeling (Grond- en) Pachtzaken</u>
1986	DG Landbouw en Voedselvoorziening <u>Stafbureau LAVO</u> Directie Juridisch Bedrijfsorganisatorische Zaken <u>Beleidsmedewerkers pachtzaken</u>

D. BRONNEN

1. Eindrapportage GEO onderzoek Grondkamers (ministerie van LNV, 1993)
2. Inventaris van het archief van het rijksconsulentschap voor grond- en pachtzaken in Noordbrabant (1943-1958), door A.J.M.Zeeuwe (Tilburg, 1971)
3. Heroverweging collectieve uitgaven, TK 1990-1991, 16 625, nr. 131
4. Leeuwrik, S., De pachtwet in de praktijk. Volledige wettekst, uitvoerige toelichtingen, praktische aanwijzingen. ('s-Gravenhage, 1975)
5. Leeuwrik, S., Het Pachtbesluit (Zwolle, 1947)
6. Markusse, J., Pacht en erfpacht (Doetichem, 1993)
7. Memories van Toelichtingen op de begrotingen
8. Memorie van toelichting op de Wijziging van de Pachtwet, TK 1991-1992, 22 705, nr. 3
9. Pachtwet-1958, becommentarieerde versie van Kluwer, 1991 (2 dln)
10. Staatsalmanakken 1945-1993
11. Structuurnota Landbouw, regeringsbeslissing, TK 1989-1990, nr. 21 148
12. Vaststelling van de begroting van de uitgaven en van de ontvangsten van hoofdstuk XIV (ministerie van LNV) voor het jaar 1990, TK 21 300 XIV, nr. 82
13. Verslagen over de landbouw in Nederland, 1942-1966 (ministerie van LNV)
14. Walda, H.C.A., Pachtrecht, in : Brussaard, W. (red), Hoofdlijnen van het agrarisch recht (Zwolle, 1993)
15. Wetgevingsdocumentatie Landbouw en Visserij, ministerie van LNV, Directie JBZ

E. ANNOTATIE

- 1.. Pachtwet-1958, uitgave Kluwer, p. 103
- 2.. Leeuwrik, S., Pachtbesluit, p. 7 en Pachtwet, p. 9
- 3.. Pachtwet-1958, uitgave Kluwer, p. 105-108 a en b, p. 110
- 4.. idem dito, p. 119
- 5.. idem dito, p. 252b en 253
- 6.. idem dito, p. 536
- 7.. idem dito, p. 302
- 8.. idem dito, p. 290 a
- 9.. idem dito, p. 307
- 0.0. GEO-onderzoek, p. 10
- 1.1. Pachtwet-1958, Kluwer-uitgave, p. 302
- 2.2. idem dito, p. 254
- 3.3. Memorie van Toelichting wetsontwerp pacht 1992, 22 705, p. 2
- 4.4. Memorie van Toelichting wetsontwerp 1954-1955, 3884, nr. 3
- 5.5. Interview beleidsmedewerkster pachtzaken; Pachtwet-1958, Kluwer-uitgave, p. 252b
- 6.6. Memorie van Toelichting wetsontwerp 1992, 22 705
- 7.7. Memorie van Toelichting wetsontwerp 1954-1955, 3884, nr. 3
- 8.8. Memorie van Toelichting wetsontwerp 1992, 22 705
- 9.9. Pachtwet-1958, Kluwer-uitgave, p. 815
- 0.0. Interview beleidsmedewerkster pachtzaken
- 1.1. Verslag over de landbouw in Nederland over 1942-1945 (geschreven in 1949), p. 174.
- 2.2. Walda
- 3.3. Pachtbesluit-1941, art. 85, met toelichting erop door S.Leeuwrik, 1947.
- 4.4. Pachtwet-1958, Kluwer-uitgave, p. 703 en 704
- 5.25. Walda, p. 47
- 6.6. vgl. Afd. rechtspraak RvS 16-9-1988, Agr. recht 1989, 4219; GEO-onderzoek, nov. 1993
- 7.7. Pachtwet-1958, Kluwer-uitgave, p. 704
- 8.8. Wetgevingsdocumentatie Landbouw en Visserij 1982, ministerie van LNV, Directie JBZ, p. 85 en 86
- 9.9. Volgens Staatsalmanak 1992